

Egy kiállítás margójára

Bentres sztélé története és a MEBT pályázat

Dr. Győry Hedvig PhD, MEBT ÓEB, egyiptológus

Absztrakt

A MEBT ÓEB évek óta megrendezi őszi rajzpályázatát, melyen 1-12. osztályos diákok vizuális mese formájában bemutatják az adott évre kiválasztott ókori egyiptomi történetet. Idén egy olyan történetet választottunk ki, amely kőbe vésői számára is a régmúltban játszódott le, a több mint 1000 évvel korábban élt II. Ramszesz fáraó idejében. Távol élő sógornőjének gyógyulását ismerhetjük meg a diákok változatos stílusban és technikával készült művein keresztül, melyekből egy szép válogatást január és február folyamán a Deák17 Gyermek és Ifjúsági Galériában mutatunk be. Az itt következő sorok ennek a pályázatnak a történetéről és az idei alkotásokról szólnak.

Kiállítás

2022 január 10-én nyílt meg a budapesti Deák17 Gyermek és Ifjúsági Galériában a Magyar-Egyiptomi Baráti Társaság (MEBT) Ókori Egyiptomi Bizottsága (ÓEB) által meghirdetett pályázat válogatott műveiből a „*Bentres sztélé története*” című kiállítás¹.

A tárlatra nagy izgalommal készülünk, hiszen a Galériában ez volt Társaságunk első valós térben megrendezett kiállítása. Korábban iskolában és a Kairói Balassi Intézetben rendeztünk néhány gyermekrajz kiállítást, és a tavalyi évben a pandémia miatt csak virtuálisan tudtuk a kiállításunkat

BENTRES SZTÉLÉ

A kiállítás meghívója Csák Mónika rajzával (Ramszeszek csapat, Budapest, Üllői úti Angol - Magyar Kéttanítási nyelvű Általános iskola / Kardos Ildikó)

itt megrendezni. Az izgalmat még fokozta, hogy a művek beérkezése és a kiállítás installációja között nagyon rövid idő állt a rendelkezésünkre, mivel – sajnos a járvány idén sem kerülte el hazánkat, és sok gyerek is betegeskedett, így voltak bőven lemondások és késések, ami egyrészt a bírálathozódását jelentette, hiszen ott volt már a karácsony és az újév, másrészt a kiállítás terve is a digitálisan beküldött fotók alapján folyamatosan átalakult. Végül Krisztával és a Galéria munkatársaival a helyszínen közösen alakítottuk ki a kiállítás végleges rendjét.

Az egyiptomi kultúra és a mi világunk

Az ókori egyiptomi kultúra számos emléke felkelti a mai ember érdeklődését, akár a képi világukra gondolunk, a fennmaradt tárgyi

emlékekre, az irodalmi alkotásokra, vagy a tudományos eredményekre. Ezek természetesen különböző mértékben vannak jelen a köztudatban, az egyéni érdeklődésnek megfelelően témájuk és mélységük nagyon különbözik. Vannak olyan egyiptomi vívmányok, amik annyira természetesek már, hogy eredetüktől mit sem tudunk – ki gondol bele például abba, hogy az év 365 napos beosztása nekik köszönhető, vagy a tinta eredete egészen a fáraók korának a kezdetéig visszanyúlik, vagy a rossz szájszagot már ők is meg kívánták szüntetni – orvosi feladatként, továbbá, hogy nekik köszönhetjük az első kulcsokat Az ötlet felmerülésétől a mai formáig persze sok víz lefolyt a Dunán, akarom mondani a Níluson. Közismertebb a szemfestés és arcpirosító, az írásjeleink eredete és a papirusz, vagy olyan motívum,

¹ Itt szeretnék köszönetet mondani a bíráló bizottságot alkotó tagjainknak: Bertóty Julianna, Fakó Istvánné, Király Hedvig, Scheffer Krisztina, és a kiállítás rendezésében aktívan részt vett Scheffer Krisztinának és a Deák17 Galéria munkatársainak: Enzsöly Kinga, Hein Péter és különösen Ványa Zsófiának, valamint a kiállítást megnyitó Dr. Kárpáti Andreának. A 2021-es pályázatot a Nemzeti Együttműködési Alap támogatta

mint az „ankh”, az „élet” jele, vagy, hogy az ébenfa mai elnevezése óegyiptomi eredetre nyúlik vissza.

Tervek, gondolatok

Művészetük sajátosan egyiptomi, akár a vizuális akár a verbális területet nézzük. Közel áll hozzánk, mégis távol, hiszen sok olyan elem található benne, ami nem képezi életünk részét. Ezek megismerése és megértése már tudatos odafigyelést igényel. Társaságunk ebben szeretné segíteni a diákokat évente meghirdetett pályázataival. Fontosnak tartja, hogy minél hitelesebben ismerjék meg az ókori egyiptomi kultúrát. A 3000 éves fáraók korában azonban sok változás is történt, éppen ezért a változások, különbségek érzékeltetésére is törekszünk. Az ismeretátadást saját tapasztalatok gyűjtésén keresztül kívánjuk megvalósítani, a diákok számára is élvezetes módon.

A pályázati forma kialakulása

Az ókori egyiptomiak életében éppúgy összefonódott az irodalom és képzőművészet, mint ma. Erre a két területre összpontosít rajzpályázatunk. Bizottságunk keretein belül az ezredforduló óta rendezük meg őket, kezdetben rendszertelenül és rajzverseny címen, az utóbbi időkben minden évben, és rajzpályázat formájában. Az elmúlt két évtized alatt természetesen folyamatosan módosítottuk,

Kiállítási enterőr a szélé fényképével és két iskola munkájával

csiszoltuk a rendszert, és 2017-ben alakult ki az a forma, amit jelenleg is követünk.

Első fontos lépés: a kezdeti egyéni pályaművekről áttértünk a csoportos feladatok kitűzéséhez. Nyilvánvalóvá vált ugyanis számunkra, hogy a technika fejlődésének a sok pozitív hatása mellett van egy olyan negatív hatása az emberi lélekre, hogy sokan egyre inkább elszigetelődnek egymástól, elmagányosodnak, és a társadalmi érintkezési formákat is elfelejtik. Nem veszik észre, hogy viselkedésük, vagy szavaik milyen hatást váltanak ki másokban. Másrészt viszont hihetetlenül nagy a specializáció, ami elkerülhetetlené teszi, hogy több ember együtt

dolgozzon. A csoportmunka emellett megtanít a felelősségvállalásra, valamint a munkamegosztásra is. Úgy gondoltuk, mivel a csoportban való együttműködés is egyfajta kompetencia, amely nem magától alakul ki, hanem gyakorolni, fejleszteni kell, a pályázat során alkalmat adunk a próbálkozásra, gyakorlásra. Egy érdekes cél érdekében szívesen összefognak az emberek, és az egyiptomi kultúra ehhez kiváló kiindulási pontot nyújt.

A csapatmunka mellett az előző két évben, a COVID-ra való tekintettel, ismét kísérleteztünk egyéni pályázatok befogadásával, de a betegségek miatti kimaradások, lemorzsolódások ellenére is a csapatban munkálkodás hasznosabbnak bizonyult, és nemcsak a készülő művek terén. A csapattagok húzó ereje a betegek lelkiállapotának is jót tett, így idén már csak csapatmunkát kértünk.

A tematika kialakítása: sokéves tapasztalat eredménye. Először konkrét témák megadásával próbálkoztunk, de hamar szakítottunk ezzel a módszerrel, mivel az ókori falfestmények többé-kevésbé pontos másolatait kaptuk a pályázóktól. Ezt követően a fogalmak köré csoportosítottuk a pályázati témákat, mint a barátság vagy szabadidő. Ezek a témák bőséges lehetőséget nyújtott a képzelet szárnyalására, de egyiptomi stílusba átültetése nem

Kiállítási enterőr négy iskola rajzaival

sok sikerrel járt. Ekkor született meg a korabeli irodalom bevonásának a gondolata. Sajnálattal láttuk, hogy az iskolai oktatásból ez a terület teljes mértékben kimarad, az írott források közül csak a túlvilági vallási elképzeléseket tartalmazó Halottak Könyvéről tesznek említést, ami persze a való életből indul ki, de mégiscsak egy ókori egyiptomiak által alkotott képzelte világ.

Időzítés és időtartam: A pályázatokat kezdettől fogva a tanév elején hirdettük meg, megvalósítását az iskolai élethez igazítva. A visszajelzésekből úgy ítéltük meg, hogy a diákok szívesen foglalkoztak ezekkel a témákkal, így gondolkodni kezdtünk azon, hogyan lehetne jó hangulatban, élmények nyújtásával elmélyíteni a résztvevők már megszerzett tudását. Közben a Szépművészeti Múzeumban vezetett „Ozirisz földjén” vetélkedőben (különböző fázisaihoz ld. ezeket az internetes oldalakat: [1](#), [2](#), [3](#).) is szereztem tapasztalatokat. Ehhez külön honlap készült, és egész éves munkát kívánt a résztvevőktől. Egy fiktív történethez kapcsolódóan négyféle feladatot kértem a diákoktól. Az első egy, a tárgyi tudást ellenőrző teszt volt, majd egy adott, a történetbe illő rész részletes írásbeli kibontása következett saját elképzelés alapján. Ezt követte a kiválasztott jelenet egyiptomi stílusú megrajzolása és a témához illően megadott tárgyalakítás, melyhez mintául a Múzeum tárgyai szolgáltak. Ezeket a tárgyakat a diákok az állandó kiállításban is megtekinthették, illetve olyan években, amikor menet közben sajnos hosszabb ideig zárva volt az Egyiptomi kiállítás, csak a virtuálisan megismert óegyiptomi műtárgyak és technikai útmutató segítettek a kézműves tevékenységet.

Az összművészeti forma: Minden tapasztalatok és számos beszélgetés eredményeként született meg az az ötlet 2017-ben, hogy az első félévben szerzett ismeretekre támaszkodó új pályázatot írjunk ki a tanév második felére. A feladatot ismét közösségi tevékenység

Kiállítási enteriőr négy csapat munkájával

formájában kívántuk megvalósítani, ugyanakkor a manuális és digitális képességeket fejlesztve. Az előbbi sajnálatos módon egyre inkább háttérbe szorul, pedig igen sok örömet tud adni, és a kezűesség a mindennapi életben is szükséges; az utóbbinál pedig a mechanikus felhasználás helyett a kreatív alkotás irányába kívántuk terelni résztvevőinket. Így esett a választásunk a hagyományos bábjátékra, saját készítésű bábokkal és színpaddal, és a digitális történetmesélésre, a csapat által választott számítógépes programmal. Új kiírásunkkal a képzőművészet mellé a dramaturgiát, a színházat is bevontuk. Ez az összművészeti alkotó folyamat a képességfejlesztésen, nevelésen túl új látásmódot is ad, hiszen ugyanazt a történetet először rajzban, mint kívülállóként mesélik el, majd a pályázat következő része a különböző szereplők szemszögéből is átgondolásra készíttet, de lehetőséget ad olyan elemek kidolgozására is, amikre az adott mű csak utal.

Célkitűzéseink: Lényegében pályázatunk jelen formájának fő célkitűzéseit a következő pontokban fogalmazhatjuk meg:

- bővíteni az egyiptomi kultúrával kapcsolatos ismereteket (egyiptomi történet és műalkotások)
- a művészi képességek fejlesztése (kreativitás, alkotás, új technikák

megismerése, egyiptomi stílus alkalmazása)

- a társas kompetenciák fejlesztése, a társasági élet lehetőségének elősegítése,
- a közös megbeszélésekkel a nyelvi kifejezőképesség, a nyelvi kompetencia fejlesztése
- együttes kreatív alkotással közösségi élmény nyújtása

Mindehhez még hozzájárulnak a történetek szemléletet formáló tartalma, hiszen az az eszköz, amit az ember a kezébe kap, nem él önálló életet. Hogy mire fogják használni, az attól az embertől függ, aki a kezébe veszi, és tevékenykedik vele.

A Bentes sztélé pályázat

Résztvevők felkészítése: Pályázatunk meghirdetésekor zoom segítségével tanári tájékoztatót tartottunk, ahol a résztvevő tanárok megismerkedhettek a történettel és a pályázat menetével, ill. kérdéseikre választottunk. Ezt a tájékoztatót is azért hoztuk létre, mert tapasztalatunk alapján az óegyiptomi kultúrának a pályázat szempontjából lényeges kérdései tekintetében így a diákokat irányító tanárokat magukat is fel tudjuk készíteni, időt és energiát spórolunk meg nekik, hiszen kevesebb utánjárásra van szükségük.

A pályázat témája: Az előző években A Napszemlány története, A

királyfi és a sors, A hajótörött, Khufu és a varázsló, Ehnaton naphimnusa adta a témát, a *mostani pályázatra* a Bentres sztlé történetét választottuk ki. A II. Ramszesz fáraó korában játszódó ókori egyiptomi történet egy, a párizsi Louvre-ban őrzött sztlén maradt fenn az utókornak hieroglif írással. Szövege Dobrovits Aladár és Kákósy László tolmácsolásában magyar nyelven is könnyen hozzáférhető, de a pályázók számára *Fáraók Földjén honlapunkon* egy kattintással elérhetővé tettük mi is. A történetnek több olyan eleme is van, ami a magyar mesekincsből ismert, így közelebb hozza a térben és időben távoli történetet a pályázat résztvevőihöz. Témája olyan mindennapi kérdéseket feszeget, hogy mit lehet tenni, ha egy önerőből meg nem oldható problémával találja magát valaki szemben. A történetben egészen pontosan egy olyan betegség áll a középpontban, amit Behten ország orvosai nem tudnak meggyógyítani, ezért egyiptomi orvosi segítséget kérnek. Az egyiptomi orvos valóban meg is vizsgálja a beteget, és felállítja a pontos diagnózist. Megismervén a betegség kiváltó okát, hogy ti. egy bizonyos akhu-démon szállta meg a beteg királylányt, nyilvánvalóvá válik, hogy nem a másodlagos tünetek kezelése a megoldás, hanem a probléma gyökerével foglalkozva fog meggyógyulni a leány – és ez a segítő szándék eredményeként meg is valósul: Honszu isten szobrának megjelenésére magától távozik a szellem.

A történet diák szemmel: Bár ez egy tipikusan egyiptomi szövegből leírt történet, örök emberi érzéseket és dilemmákat mutat be, és bármely korban érthető és értelmezhető. Ez utóbbit tették a diákok is rajzaikon keresztül. Sokakat megfogott a kiindulási pontként szolgáló szerelmi szál: Behten követeit a történet elején a király egyik lánya vezeti, akibe első látásra beleszeret II. Ramszesz fáraó, és rövidesen össze is házasodnak, majd boldogan élnek, amíg új követ nem érkezik a leány apjának

Kiscsillag csapat: Vocelka Réka - Szent László Katolikus Általános Iskola, Sárvár / Kondorné Bujtor Bernadett (alsós)

Tótündérek csapat: Joó Izabella - Szent László Katolikus Általános Iskola, Sárvár / Kondorné Bujtor Bernadett (alsós)

a segélykérő üzenetével. Szintén kedvelt elem volt a benyújtott művek között a betegség képi megjelenítése. A fantáziát a legjobban megmozgató elem azonban a betegséget okozó démon volt, akinek megjelenítésére semmiféle útmutatót nem adott a történet, és küalakját más írott vagy vizuális forrásból sem ismerjük. Itt szárnyalt igazán a diákok fantáziája. Érdekes, de talán nem meglepő módon a kígyó képzeje jelenik leggyakrabban meg a gonosz démon megtestesítőjeként.

Vizuális történetmesélés: Sajnos a járványhelyzet miatt a jelentkező csapatok majdnem fele kénytelen volt visszalépni, de így is sok szép alkotást kaptunk. A képi mesélést a csapatok saját felfogásukban oldották meg, ami a történet különböző elemeinek a kiemelésével járt. Az együttműködést jól mutatja, hogy egyes csapatok nemcsak a műfaj és technika megválasztásával, de még a megjelenítés jellegében is hasonló alkotásokat hoztak létre. Volt, ahol az összetartozást egységes keret kialakításával is

hangsúlyozták. Nagyon jól mutatják ezek a képek, milyen mélységben jártak utána a diákok az adott témának, és a korabeli ábrázolási módnak. Az egyiptomi stílus alkalmazása a vizuális kultúra egy szokatlan megnyilatkozása. Jól látszik, hogy az alsósok számára sokkal kisebb kihívást jelent, mint az idősebb korosztály számára. Ők már annyira hozzászoktak a perspektivikus ábrázolási módhoz, hogy nehéz számukra az elszakadás, és a különböző jellemző nézetek keveredése is idegen nekik. Ez annál inkább meglepő, mert amikor csak nézik az egyiptomi képeket, eleinte rávezetést igényel, hogy ezt felfedezzék. Minél idősebbek, annál tudatosabban alkalmazzák saját munkáikban ezt a módszert, virtuálisan szinte szétbontva a témát a különböző nézetek szerint. Korunk filmipara is rányomja bélyegét az ókori egyiptomiakról alkotott képünkre, és ez a rajzokon is visszatükröződik. Az aktualizálás egy másik iránya modern szimbólumokat, jelképekkel is variál – így kerülhetett a szerelem jeleként az egyik rajzba a rózsza, ami a fáraók kora után honosodott meg Egyiptomban, és vált Ízisz istennő szent virágjává.

Változatok: Néhány különleges alkotás is érkezett, ahol a csapat egyetlen képen dolgozott, mely képregény-szerűen haladt végig a történeten, buborékokkal, vagy szöveg betoldása nélkül, valóban képpel mesélve végig az eseményeket. Máskor, mint egy naptárba beillesztett elemek, különálló kis lapocskák sorakoztak szabályos rendben a történet egy-egy elemével. Ismét más megoldást tükröz az a mű, ahol a történet elemei vannak egymás mellé rendelve, hogy mint hajdan a vásári mesemondók, egy-egy figurára mutatva lehessen elmesélni az eseményeket. Az egyes rajzok és festmények technikájukban is változatosak. Tempera, vízfesték, színes ceruza, vagy éppen montázs elemek is megtalálhatók. A letisztult, elegáns, a barokkosan áramló, az aprólékosan kidolgozott rokokó, a meglepő

Napisten csapat: - Kállósején, Kállay Miklós Általános Iskola / Gubányiné Sarkadi Kornélia (felső)

Elit csapat: Kaposvári SZC Lamping József Technikum és Szakképző Iskola / Oláh Teodóra (középiskolás)

Elit csapat: Kaposvári SZC Lamping József Technikum és Szakképző Iskola / Oláh Teodóra (középiskolás)

avantgárd, a modern geometrizáló jelleg vagy naiv és gyermeki megfogalmazások váltják egymást. Feltűnik még a „horror vacui”, az üresen hagyott képrésztől való félelem jelensége is, ahol minden üres helyet valamilyen elemmel kitöltöttek.

A kiállítás

Az első teremben azokat a műveket állítottuk ki, ahol a csapatmunka erősen érződik a rajzokon, a másodikban inkább a csapattagok egyéni alkotásai dominálnak – ezért is csoportosítottuk őket téma szerint. Ez érdekes abból a szempontból is, hogy jól látszik, a cselekmény mely részei keltették leginkább fel a diákok érdeklődését. A magyarázatok, értékelések és értelmezések helyett azonban álljon itt inkább egy válogatás a kiállítás képei közül.

Csongor és Tündék: - Szigetszentmiklósi József Attila Általános Iskola / Nagy-Szilvási Gabriella (felsős)

Rábagöngyök csapat: Preinsberger-Gyűrűs Flóra - Szent László Katolikus Általános Iskola, Sárvár / Kondorné Bujtor Bernadett (felsős)

Nagykirályok csapat: Szegi Oliver, Hamza Leila, Szilágyi Kinga, Keri Kitti, Kálmán Dóra - Debrecen, Kazinczy Ferenc Ált. Iskola és AMI / Székelyhidi Zsolt Tamás (felsős)

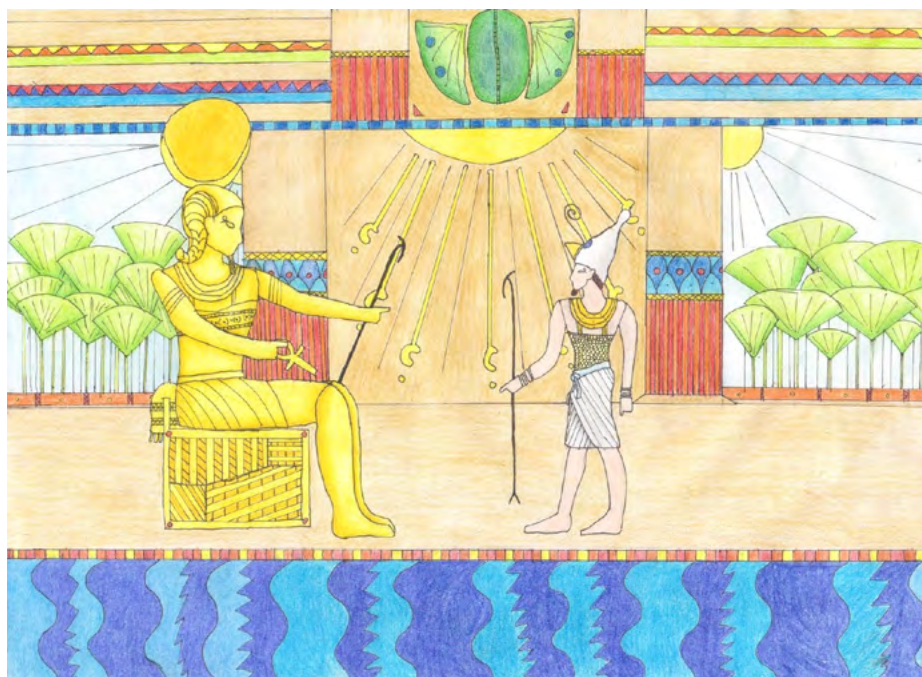
Behten ország követői csapat: Hegedűs Csenge, Balogh Gréta, Balogh Emma, Török Zsigmond, Mező Anna - Debrecen, Kazinczy Ferenc Ált. Iskola és AMI / Bessenyei Valéria (felsős)

Animaat csapat: - Debrecen, - Kós Károly Művészeti Szakgimnázium, Technikum és Kollégium / Lajtossné Elek Emese (középiskolás)

Kleopátrák csapat, Vadócz Maja, Pós Katalin, Barabás Anna, Kertész Kamilla, Budapest, Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium / Vitárus Nikoletta (felsős)

Ramszeszek csapat: Deli András – Budapest, Üllői úti Angol - Magyar Kéttanítási nyelvű Általános iskola / Kardos Ildikó (felsős)

Zsolnay csapat: Magda Violetta – Pécs, BMSzC Zsolnay Vilmos Technikum és Szakképző Iskola / Forintos Veronika, Krommer-Szalai Ágnes, Somogyiné Lakos Erika (középiskolás)

Zsolnay csapat: Gazdag Renáta – Pécs, BMSzC Zsolnay Vilmos Technikum és Szakképző Iskola / Forintos Veronika, Krommer-Szalai Ágnes, Somogyiné Lakos Erika (középiskolás)